

SCHAAKKLUB

KLUBBLAD 38

HELPMAN

opgericht 19 oktober 1939

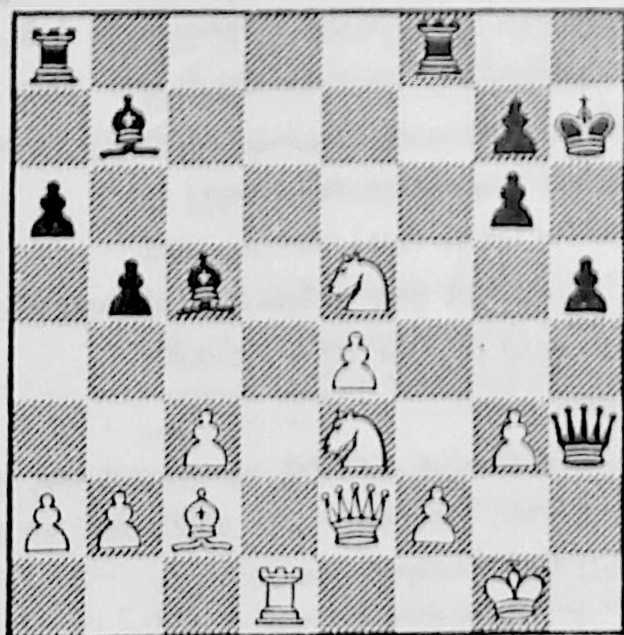
december 1981

Zo, schaakgenoten, geen nieuwe kop dus. De redactie is trouwens doende, een professionele tekenaar voor dit karwei te charteren. Hoevel - door omstandigheden - enigzins verlaat, hebben we er toch een soort Sinterklaasnummer van gemaakt. Zoals U aan nevenstaand anagram kunt zien, is de eigendunk niet langer onderdrukt. Leidt "interview" ook tot "inzicht"?

Vanwege andere werkzaamheden heeft onze voorzitter ditmaal geen theorie-rubriek kunnen maken, maar op p. 10 staat wel een overzicht van de resultaten van het eerste team door de jaren heen van zijn hand. Henk speelt ook een hoofdrol in de partij van de maand; op het middenblad treft U tevens de speeldagen voor het tweede en derde team aan. Wilt U die s.v.p. in uw agenda overnemen?

Op p. 4 & 5 staat een zeer leeswaardige boekbespreking door Auke Burgsma. Meer naar achteren vindt U wedstrijdverslagen en kantinenieuws. Tenslotte wederom de jeugdhoeck, maar daar tusschenin spuit uw redacteur nog even zijn gram, door een compilatie van de "questie van der Leij". Daar ook een nieuwe rubriek: "Schaken, toen en nu en in de verre toekomst". Ik wens U allen een gelukkige kerstma en jaarwisseling toe!

PROBLEEM : PARTIJSTELLING.

Zoals op de club bekend gemaakt, was de opgave van de vorige keer niet correct. Dhr. G. Faber had de vraagstelling ter goeder trouw overgenomen en ook de redactie overzag het tussenschaakje. Met de witte pion op f2 erbij, luidt de oplossing: 1. Pf6+! en nu A. 1.. Prf6 2. Dxf6! gxf6 3. Lxf6 en Th3 #, of B. 1.. gxf6 2. Dh6! en 3. Dh3 # (van Dellen!) of C. 1.. Kf3 2. Th3+ Ke? 3. Pd5++ Ke3 4. Pf4 #. Behalve van Dellen, gaf Burgsma (en Dijkstra?) een correcte oplossing. Bloemama kon, ook mèt pion f2, niet tot een oplossing komen.

De stand was uit een blindsimultaanpartij van Sörnisch. De prijs gaat naar Auke Burgsma. Nieuwe opgave: hoe wint zwart fraai (2 varianten)?

AUTOINTERVIEW

Op een warme zomeravond van dit jaar interviewde uw redacteur zijn alter ego, de toen nog kakelverse kampioen. Op een daarentegen zeer koude herfstavond stelde hij zichzelf opnieuw wat vragen - en beantwoordde die eigenhandig en -machtig. Deze wellicht nieuwe literaire vorm hebben "auto-interview" gedoopt. Ze leve nog lang en gelukkig!

Vind je het niet gek of ijdel om jezelf te interviewen?

Gek is het misschien wel, maar daar ben ik niet zo bang voor. En ijdel... ach het is meer als een geüp bedeld - maar misschien is het toch wel leesbaar genoeg. Het voordeel is, dat ik inmiddels weet wat ik moet vragen.

Wanneer en hoe heb je leren schaken?

Ja, dat is wel een aardig verhaal. Ik was een jaar of elf, toen ik met een vriendje aan het kamperen was in de veentje. Hij leerde me toen schaken en we speelde een partijtje. Hij won, maar de volgende partij verloor ik... en wou nooit meer tegen me spelen. Op de middelbare school schaaften we daarop veel. Het Christelijk Lyceum Delft had een sterke schoolscheekteam, we deden heel veldelijk tot de landelijke halve finales daar. In dat team xten spelers als Hofland, Hella, Middendorp, Helfrich, Peussen etc. waarvan een groot gedeelte is 'doorgebroken'... ik heb zelfs gewone tijd als reserve yefungeend. In die tijd heb ik wel de Peijme-serie van Bouwmeester door genomen, maar pas in Groningen ben ik het serieuzer gaan schaken. Op een info-markt van de eerstejaars introduceerde stond een 'standje' van Helpman; ik heb daarop tegen Schreefel en van Dijn gespeeld, van welke laatste ik een keer won. Aangezien dat toen (1973) de clubkampioen was, zag ik schielijk bij Helpman wel zitten. Ook om wat uit de studentikore sfeer te komen.

Hoe vind je het schaken op de club?

Nu, ik vind het nog steeds gezellig. Maar ik wil toch ook niet al te veel bijblijvend spelen. Het een hoeft het andere, dacht ik, niet uit te sluiten.

En je kampioenschap vorig seizoen?

Dat kwam voor mij ook als een verrassing. Tan het gaandeweg erg goed bleek te gaan, werd ik ook ambitieuzer. Dat komt mijn stijl niet ten goede, maar met de resultaten gaat het dan burgopwoerds.

Het gaat dit jaar anders een stuk minder!

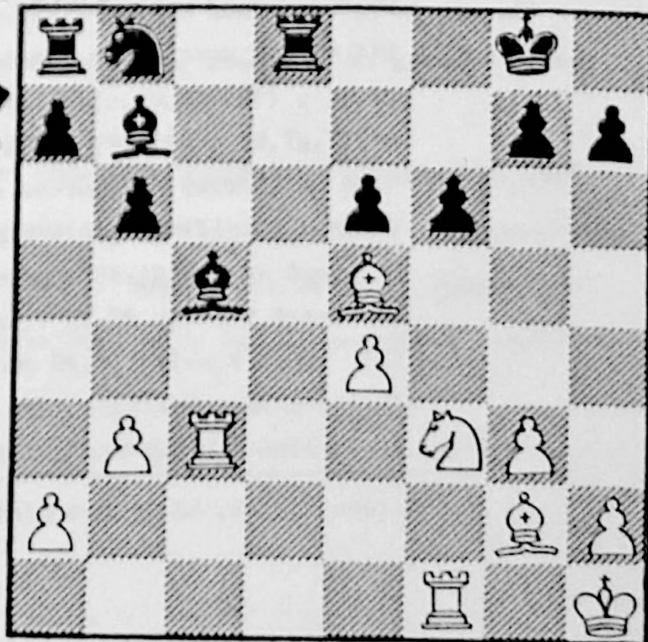
Inderdaad, dat is me ook niet ontgaan. Ik ben niet iemand die x jaar achtereen eenzelfde prestatie kan leveren - ik zou dat technisch wel kunnen, maar heb daar (voor het schaken) niet de ambitie voor. Mijn verliespartijen heb ik dit seizoen leerschat voerbereid, gewoon slecht gespeeld. Maar we hebben op de club een vrij homogene top, en daar reken ik me wel toe.

Je hebt vorig seizoen toch zeker ook wel 's puntjes laten liggen?

Ja zeker, en ik heb tegen Bevin & Buegma halfjes laten liggen, partijen die ik (wat wit) heel makkelijk winnen. Met zwart heb ik tegen deze jongens heel zwak gespeeld. Dat heb ik gecompenseerd door tegen de rest van de top positief te scoren. Een uitzondering daarop is Karel v.d. Leen, een echte 'Angstyaagje' voor mij; 2 keer ben ik met zware mooi weggeklamen.

Ben je een aardige partij uit je "glansperiode" laten zien?

Tja, ik heb heel wat belangrijke positionele overwinningen opgevoeld, bijv. op Geerd Kamps en Henk v. Dijk. Zelf hou ik meer van combinatiebescho partijen, waar die lansen in mijn stijl wat zou wel voor. Eigenlijk ken ik me er maar één herinneren, uit het Geschiedboek voor. Ik speel de opening heel slecht, en dan ge ik -- als een noodgreep -- wel vaker tactisch spelen: 6. THUISSE - T. v. VLIET (SISSA, rating 1725) [zie ook clubblad 32]
 1. Pf3 Pf6 2. c4 e6 3. b3 b6 4. Lb2 Lb7 5. e3 d5 6. Pa3?? Le7 7. g3 c5 8. d4? cxd4 9. Pc2 dxc3 10. fxc3 [zo heeft wit tenminste nog een half-open lijn voor zijn plan] 10... 0-0 11. Lg2 Dc7 [11... dxc4 ligt beter] 12. cxd5 Pxd5 13. Te1 Td8! 14. Le5 Dd7 15. 0-0 f6 16. e4! Lc5 + 17. Kh1 Pc3 18. Pxc3 Lxc3 19. Dd7x Td7x 20. Tc3 Lc5 [wit heeft nu welkjes tegenkansen, maar ik win wel in 6 zetten] →
 21. Lh3!? fxc5 22. Lxb4 Kh8? [Kf8] 23. Txc5!? bxc5 24. Pxc5 Lxc4 + 25. Kg1 h6? [of 25... Pa5? 26. Pf7 + Kg8 27. Pxd8 + Kh8 28. Tfd8, maar 25... Lg6! ligt nog te winnen] 26. Pf7 + enzovoet gaf [wat voordelig] op.

Wat heb je in het bestuur gedaan?
 Ik ben eerst 3 jaar jeugtleider geweest, en nu dus ruim een jaar propagandist. Verder heb ik een aantal jeugdleden op een jaar-

Paul Boersma - De schaakopening - Siciliaans ~ b
(afwijkende systemen)

Omdat dit vervolg op Siciliaans ~ a van Ligterink en Baljon (zie clubblad 33 voor een bespreking hiervan) enige weken geleden is opgenomen in onze bibliotheek, is mij gevraagd om over de inhoud van dit nieuwe boek een stukje te schrijven: Zoals de titel al zegt, behandelt het de zg. afwijkende systemen van het Siciliaans. In hoofdlijnen komt het hier op neer : (1) de Hongaarse variant (1.e4 c5 2.Pf3 d6 3.d4 cxd4 4.Dxd4); (2) het Rossolimo - systeem (1.e4 c5 2.Pf3 Pc6 3.lb5); (3) de loperschaakvariant (2...d6 3.lb5+); (4) het c3 - complex (1.e4 c5 2.c3) en tenslotte (5) het Morra-gambiet (1.e4 c5 2.d4 cxd4 3.c3).

Het boek telt 224 pagina's en is onderverdeeld in de bovengenoemde 5 hoofdstukken. Hoofdstuk I bestaat 42 bladzijden en behandelt een drietal vertakkingen: nl. 4...Pc6, 4...lA7 en 4...a6. Deze worden uitvoerig behandeld en toegelicht m.b.v. illustrerende partijen. Ook wordt tijdens de behandeling van een variant wel verwezen naar gespeelde partijen (meestal met een tiental zetten die aangehaald worden). Hoofdstuk II gaat over die varianten van het Rossolimo-systeem die (met zelfverwisseling) niet leiden tot de loperschaakvariant. Er worden achtereenvolgens 6 mogelijkheden voor zwart gegeven : 3...Dc7 gevolgd door a6, 3...e6, 3...a6, 3...Db6, 3...Pf6, en 3...g6. De toelichting geschiedt weer d.m.v. een viertal recente partijen.

Een logisch gevolg op hoofdstuk II is natuurlijk de loperschaakvariant, wat in het derde hoofdstuk bestudeerd wordt aan de hand van drie verschillende systemen voor zwart : 3..lA7, 3..Pc6 en 3...Pd7. Bij elke methode gaat Boersma uitvoerig in op een aantal varianten.

Hoofdstuk IV vormt samen met het voorafgaande hoofdstuk meer dan de helft van het boek. In dit gedeelte gaat Boersma in op het zg. c3 - complex van het Siciliaans. Deze variant is "bijzonder geschikt voor spelers die van actief stukkenspel houden en..... voor beginners", omdat na de opening karakteristieke pionnenformaties ontstaan die een specifieke behandeling van de stelling vereisen. Alvorens met de theorie te beginnen laat de schrijver eerst wat illustratie-materiaal zien.

Die min of meer vaste pionnenformaties zijn : (1a) a2,b2,c3,f2,g2,h2 / a7,b7,e6,f7, g7,h7 ; (1b) a2,b2,c3,f2,g2,h2 / a7,c6,e6,f7,g7,h7 ; (2) a2,b2,d4,f2,g2,h2 / a7,b7, e6,f7,g7,h7 ; (3) a2,b2,d4,e5,f2,g2,h2 / a7,b7,d7,e6,f7,g7,h7. (zet dit eens op het bord en probeer de voor-en nadelen te vinden van deze posities, red.)

Na deze inleiding geeft hij een indeling die er als volgt uitziet :

I. zwart speelt d7-d5 en neemt met de dame terug

II. zwart bereidt d7-d5 voor met e7-e6.

III. zwart speelt Pg8-f6 om 't witte centrum naar voren te lokken.

IV. langzamere methoden (2...b6, 2...g6 of 2...d6)

In variant I wordt in de meeste gevallen de zwarte dame teruggedrongen naar d8. II

*(red.: een andere, uiteraard mindere, bespreking kunt u vinden in Schakend Nederland, nr. 10)

leidt in vele gevallen tot standen die ook uit het Frans kunnen ontstaan (vooral dan uit de Tarrasch-variant). Alternatief III leidt vaak tot Aljechin-schtige toestanden. De langzame methoden komen met zetverwisseling vaak op een van de al genoemde mogelijkheden neer.

De laatste 15 pagina's besteedt Boersma aan het Morra-gambiet. Alleen het aangenomen gambiet wordt besproken, omdat weigering leidt tot subvarianten van het c3-complex. Het standaardplan voor wit is (na 1.e4 e5 2.d4 exd4 3.c3 dxc3 4.Pxc3) : Lc4, Pf3, 0-0, De2, Tfd1, Lf4 en ev. Tac1 gevolgd door b4 of Te5, met actief spel. Meestal werkt wit met de dreiging Pc7. In de toegevoegde partijen wordt hiervan een uitstekend voorbeeld gegeven. Ter afsluiting van deze kritiek over dit uitnemende boek, geef ik de bedoelde partij.

Goeskova - Tsjoerkina, USSR 1965.

1. e4 e5 2.d4 exd4 3.c3 dxc3 4.Pxc3 d6 5.Pf3 g6 6.Lc4 Lg7 7.0-0 Pc6 8.De2 Pf6 9.e5?! Pxe5? beter 9...dxe5; zoals zo vaak in het Morra-gambiet blijkt ook hier zwart na één fout kansloos. 10.Pxe5 dxe5 11.Td1! Da5 12.b4! Dxb4 13.Lb5+ Ld7 14.Lxd7 Pxd7 15.Pd5! Da5 16.Tb1! e6 17.Tb5! Dd8 18.La3 Lf8 19.Txb7! exd5 op 19..Lxa3 volgt 20.Txd7 Kxd7 21.Db5+ Kd6 22.Pb4+ Ke7 23.Pc6+ 20.Td7x! Dg5 21. Db5! Lxa3 22.Txa7+ Kf8 23.Txa8+ en zwart gaf op.

A.B.

(vervolg p. 3)

veegedazing de clubbibliotheek voorgesteld, en dat verzorg ik nu al een aantal jaren. eerst met Hank, nu met Ache.

Voer je in het dagelijkse leven eigenlijk nog iets uit?

Ik heb een leefwijze + algemene leefwijze, nadat ik eerst wiskunde (-kandidaat) gedaan heb. Vervolgt die schakegrond ben ik in de "a.t.w." goed op m'n plaats: het vinden van wiskundige modellen, waarin talen beschreven kunnen worden. Het gaat dus niet om de beschrijving zelf, maar meer om het kader en de methode. Daarbij probeer ik me op 'betekenis van zinnen' te specialiseren.

Is er verband tussen wiskundeknobbel en schaakgeest?

Er is, denk ik, zeker sprake van een positieve correlatie, nader zinn. dat er onder wiskundigen relatief meer goede schakers voorkomen, dan onder 'normale' mensen. Meer ik geloof niet, dat meer dan ik helft goed kan schaken, van die matheuten. Bovendien ligt zelfs het gemiddelde niet hoger!

Resteert er nog een vraag die je altijd graag aan jezelf had willen stellen?

Ja, deze

Letha?

PARTIJ VAN DE MAAND	PARTIJ VAN DE MAAND	PARTIJ VAN DE MAAND
---------------------	---------------------	---------------------

Na de Inzinking die hij in het vorige seizoen meemaakte, lijkt Henk van Dijk weer langzaam in zijn oude vorm terecht te komen. De volgende notities zijn daar een treffende illustratie van. In zijn fameuze positionele stijl, met kleine wendingen en subtiele manoeuvres, weet hij de sterke aanvalsspeler Karayalcin te bedwingen, vooral door die niet de kans te geven zijn eigen spel te spelen.

C. Karayalcin - H. van Dijk (Pirc)

1.	e4	d6
2.	d4	Pf6
3.	Pc3	g6
4.	Ld3	

Hormiler in hier 4.f4, terwijl ook een scherpe zet als 4.Le2 in aanmerking komt. Hier doet de loper weinig anders dan e4 een steuntje geven.

4.		Lg7
5.	Pge2	

Vanwege zwarts volgende zet lijkt Pf3 meer kans op gelijk spel te geven... op nêr mag hij al niet meer hopen.

5.		e5!
6.	d5	0-0
7.	0-0	Pbd7
8.	Le3?	

In continuatie met wat volgt is dit reeds de beslissende fout. Risicoant, maar ja, wat moet je, is 8.f4?!

8.		Pg4!!

Dit is nog sterker dan het op het eerste gezicht al lijkt. Na 9.Ld2 (wat min of meer al "toegeven" van de fout is) volgt 9...Dh4! 10.h3 Pdf6! met winnende aanval. Relatief beter is dan nog 9.Dd2, want dan kan na 10.h3 Pdf6 11.Lg5! gespeeld worden maar zwart kan met 10...Pe3x groot voordeel behalen.

9.	h3(?)	Pxe3
10.	fxe3	Pc5
11.	Tf3(?)	Pxd3!?

Er is natuurlijk wel durf voor nodig om juist tegen "paardenspecialist" Karayalcin op het loperpaar te spelen, maar

Henk ziet heel scherp dat het loperpaar hier "oneindig" veel sterker is. Daarom had wit vermoedelijk er verstandig aan gedaan met Lc4 zijn "zwakke" loper in veiligheid. Ook dan heeft zwart na 11...Lh6 12. Tf3 f5 een duidelijk voordeel. 12. cxd3 ?!

De dubbelpion is weliswaar oplosbaar, maar om de stand gesloten te houden, was 12.Dxd3 meer voor de hand liggend.

12.		Ld7

13.	d4(?)	

Zie vorige opmerking

13.		c6
14.	Db3	b6!
15.	Tc1	c5
16.	dxc5	bxc5
17.	Dc4	

Wil Pb5 spelen zonder in een vervelende penning terecht te komen.

17.		Db6
18.	a4	a6
19.	Tb1	Db4
20.	b3	Tfb8
21.	T3f1	Dxc4
22.	bxc4	Tb4!
23.	a5	

Na 23.Txb4 cxb4 24.Pa2 a5 wint zwart een pion.

23.		Tab8
24.	Kf2	Lf6!
25.	Tfc1	Txb1
26.	Pb1x	Ld8

Het loperpaar staat nu ideaal.

27. Pbc3 Tb4

28. Pa2 Tb2

29. Tal La4

niet Lxa5? 30. Pcl en wit krijgt zijn pion terug.

30. Pac1 Ld1

31. Kel Lxe2

onder opoffering van de loper krijgt zwart beslissend materieel gewin.

32. Pxe2 Tb4

33. Kd2 Txc4

34. Kd3 Tb4

35. Pc3 Kg7

36. Kc2 f5!

37. exf5 gxf5

en wit gaf terecht op.

S P E E L D A T A (zestallen)

Helpman 2 (klasse 3A)

ma 7 dec Helpman 2 - Ludendo 3

do 21 jan Unitas 5 - Helpman 2

ma 15 feb Helpman 2 - Ypey/Expert

za 20 mrt v. Mesdagkl. - Helpman 2

Helpman 3 (klasse 3C)

ma 14 dec Helpman 3 - J.H. Kruit 2

ma 11 jan Rochade 3 - Helpman 3

ma 1 mrt Helpman 3 - Tal

vr 2 apr Hoogezand S. 2 - Helpman 3

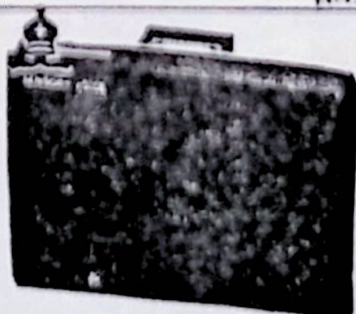
ma 26 apr Helpman 3 - Delfzijl 3

"Rochade" speelt in Nieuwe Pekela, de rest spreekt voor zich. De gedetineerden van de Mesdagkliniek spelen ultraard alleen thuis.

VAN ONDER DE BESTUURSTAFEL

- ☆ de eerste wet van Faber : er is altijd een indeling
- ☆ op 19 april 1982 zal er een simultaan worden voor spelers van onze club tegen (vermoedelijk) de NOSBO-kampioen.
- ☆ het ligt in de bedoeling een openingrubriek in dit blaadje te beginnen
- ☆ "filmster" John Prummels figureert in de stadjsfilm ZE ZEGGEN DAT IK NIET DANSEN KAN. Hij speelt als taxi-chauffeur. Misschien ook wel als EDELMAN.

(RECLAME "DE SPEELBOOM")

HET JAARLIJKE

KNIP UIT

- GEBEUREN, BETREFT DITMAAL EEN HEËLDURE COMPUTER, MAAR DIE

IS DAN OOK WERELDKAMPIONEN.

GEEN WONDER, WANT ALS DIT ALLES GOED

ZICHTBAAR IS, KUNT U ZIEN DAT DIT APPARAAT EEN WITTE LOPER OP G1 KAN KRUGEN, ZONDER DE F- OF H-PION TE VERPLAATSEN. MISSCHIEN KUNT U DIE DIPLOMATEN-KOPPER NOGGERGENS VOOR GEBRUIKEN.

At 1080 Champion Sensory Schachcomputer met start.

De winnaar van het wereld-microcomputer schaaktoumoor, engels sprekend, met ingebouwde klok. In luxe koffer 1549.-

W E D S T R I J D V E R S L A G E N

Helpman 1 - Ludendo Studemus 2 : 6 - 4

De tegenstand van de corpballen was beter dan verwacht, maar aan de hoogste borden werden ze flink ingepakt. Carel kreeg een reglementaire 1 door niet opdagen van zijn tegenstander en Henk Bruin pakte B.Fiorito volkomen in. Burgsma en Thijsse kregen, beiden met zwart, wel initiatief, maar verder dan remise kwamen ze niet. Van Dijk won, na zelfs nog te hebben afgebroken van praatjesmaker J. Bosch. Kamps verloor na eveneens beter gestaan te hebben door een eindspelwending. V.d.Laan veroverde weliswaar een pion, maar behandelde de witte koningsaanval niet naar behoren. Ook Karayalcin moest briljant het onderspit delven, al was deze uitslag bijzonder onrechtvaardig. Iwema won in een Grünfeld-Indische partij veel materiaal en kreeg, net als Mulder op het laatste bord, verdient het volle punt. Achteraf overheerst het gevoel dat we met grotere cijfers konden winnen.

Staunton 3 - Helpman 2 : 1½ - 4½

Ook deze zege had groter kunnen uitpakken. Het enige verliespunt kwam op naam van de anders zo solide Molenhuis. Herman raakte wat hout kwijt (het lijkt de hongerwinter wel). Kara speelde weer een ingewikkelde partij, en juist toen hij geformeerd in 4 zetten kon winnen, nam hij remise aan. De overigen wonnen met gemak. Van Leeuwen kreeg na de gesloten Siciliaan gespeeld te hebben zo maar een dame cadeau, en dat is iets waar jonge vrijgezellen geen moeite mee hebben. Bakker won tegen een Aljechin-verdediging een stuk en de partij. Ook Wouters kwam, ditmaal door een vorkje een stuk voor. Net als Boskma, wiens tegenstander niet verscheen, ging hij er met het volle pond van door.

Tal - Helpman (beker) : ½ - 3½

Een wat geflatteerde uitslag. Zo kon v.Dijk's tegenstander remise door zetherhaling afdwingen, speelde echter op de wat zwakke dame van Henk, die heel geëmancipeerd bleek te zijn en daardoor zichzelf kon redden. In de provincie is men nog niet zover, zodat Henk tenslotte een koningin vóór stond. Kamps was wederom combinatorisch superieur, terwijl met ongelijke lopers Auke remise veilig stelde. Omdat zijn team toen verloren had, gaf de eerste-bordspeler op, welk punt dankbaar door Carel Faber geaccepteerd werd. Pas daarna begon dhr. van Houten over remise te praten, en dan is het te laat.... Op grond van zijn positie had hij dat gelijke spel trouwens wel verdiend.

C A N T I N E - N I E U W S

Zoals U gemerkt zult hebben, is het drankenassortiment onlangs uitgebreid met Cola® en Shandy®. Mocht er behoefte zijn aan andere (fris-) dranken, dan wil ik dit graag weten. Voor degenen die het nog niet wisten: we werken met consumptiebonnen die (per 10) verkrijgbaar zijn bij Henk van Dijk voor f 10,-.

Om een een of te beklemmende beperking tot gewaanschaken te ontkomen, gaan we "vreemd" schaken: Japans, Chinees, cylinder-, dargeef- en ander schaak. Als inleiding tot deze serie, "nogmaals" de geschiedenis van ons edele leuningsspel. Dit artikel, overgenomen uit de NRC, 16-10-1981, bevat nog vele onbekende facetten. Geïnteresseerden worden verzocht naar het boekje van Schuyter in onze bib.

Oervorm Chaturanga stamt uit India

Door CONSTANT ORBAAN

Als een aangenaam en spiritueel tijdverdrift, waarbij tegelijkertijd de agressieve krachten van de man konden worden gekanaliseerd in onder het patronaat van de Hindoerelgie het schaakspel uitgedacht. De eerste onduidelijke berichten over het bestaan ervan zijn in het Sanskriet gesteld en stammen uit het begin van de zevende eeuw van onze jaartelling. Het huidige India was de bakermat en de naam van het "oorlogsspel" was Chaturanga, te vertalen als vier sektes, vier kasteleinen, vier onderdelen. Daarvóór bestond namelijk het leger van het land: strijdwagens (twee torens of kastelen), paarden, olifanten (twee lopers of raadsheeren) en voetvolk (pietenen).

Uitvaardigd bevond de koning zich in het midden van zijn armee en naast hem stond de minister, de wijze man, de raadgever (in de loop van de vele eeuwen sedertdien geëvolueerd tot onze dame of koningin). Het vierkante bord met 64 velden (aanvankelijk nog niet gesplitst in witte en zwarte of rode) was overgenomen van een veel ouder bordspel, ashtapada, waarop door vier deelnemers met behulp van dobbelstenen werd gespeeld.

Ook bij het schaken te lange tijd gebruik gemaakt van twee dobbelstenen (om aan te geven met welk stuk diende te worden gezet) die soms op de achtergrond raakten maar waaraan later dan weer behoefte bleek te bestaan. (Dobbelstenen waren destijds zeer populair en het tegenwoordige backgammon bijvoorbeeld was al in die oude tijd uitgevonden. De gelukfactor symboliseert de betekenis van het "lot", dat wat de mens "toevalt".)

De plaats van de schaakstukken op het bord was in het algemeen dezelfde als bij ons met uitzondering van wagen en olifant, die in sommige streken elkaars plaats hadden ingenomen en in andere gevallen zelfs van naam waren verwisseld. In sommige gebieden was de (strijd-)wagen vervangen door een boot of schip, een betitting, die be-

halve in enkele Aziatische landen tot nu toe in Rusland bewaard is gebleven (Ladja). De uiterlijke vorm van de schaakstukken stemde in oudere en ook jongere tijden vaak overeen met hun symbolische naam maar tegenwoordig is de vorm voor het wedstrijd-schaak uniform en tamelijk abstract. Het spel infiltreerde spoedig van India in het naburige Perzië, waar het Chattrang ging heten, de koning Shah en de term "mat" burgerrecht verkreeg, te vertalen met hulpeloos, verloren, verslagen.

Toen de Arabieren tussen 633 en 661 het Perzische rijk hadden veroverd namen zij het spel mee en brachten het tot grote verspreiding, later vooral door hun groeiende contacten met de christelijke wereld. Aangekien Mohammed in 632 was overleden heeft de Profeet het schaakspel naar alle waarschijnlijkheid niet gekend en in elk geval komt het niet voor bij de verbodsbepalingen in de Koran. Wel hebben mohammedaanse theologen en schriftgeleerden in de eerste eeuwen betoogd, dat indirect in de Koran te lezen is, dat het schaakspel taboe dient te zijn gezien het verbod op het spelen om geld en met dobbelstenen.

slag van een partij weddenscappen afgesloten) zijn ook de christelijke kerk doornen in het oog geweest.

Van de vele verbodsbepalingen dateert de bekendste uit 1301 (alleen voor geestelijken) naar aanleiding van een klaagschrift van kardinaal Damiano van Ostia aan de paus. Dit soort invloeden konden echter niet verhinderen, dat het schaakspel in het middeleeuwse Europa geweldig populair werd, niet in het minst door de bijkomende, maar alom gezochte mogelijkheid — in de tijd van ridders, jonkvrouwen en troubadours — tot hofmateriaal tussen man en vrouw. Nog altijd was het wezen van het oude Chaturanga bewaard gebleven maar naar het algemeen gevoel stootten de twee strijdmachten op het bord gezien de toenmalige loop van de stukken te traag op elkaar, het duurde te lang. (Er waren al "standaardposities" ontwikkeld, van waaruit dus eigenlijk pas "echt" werd begonnen.)

Tegen het jaar 1500 werd daarom, de loop van een paar stukken gewijzigd. Zij konden een grotere kracht gaan ontploffen. De loop van koning, toren, paard en pion (afgezien van niet-essentiële aanvullin-

veranderd) want olifanten kende men in Perzië niet.

Van de loop van dit stuk bestonden in het oude Indië tenminste drie versies, waarvan de sprong naar het tweede veld langs een diagonaal met de verbrediging naar het westen en het oosten (China en Japan) stand had gehouden. Nu mocht de getransformeerde zich naar willekeur langs zijn eigen diagonalen verplaatsen, precies zoals onze loper of raadsheer heden ten dage. De grootste verandering onderging de minister, de wijze man, die van de zwakste figuur op het bord de sterkste werd.

Slechts één enkel veld langs een diagonaal was er voor de "fers" van het Chaturanga weggelegd maar in de zestiende eeuw werd het algemeen gebruikelijk, dat naar vrije keuze elk veld van diagonaal of vertikaal mocht worden betreden. (Bovendien nog de paardesprong voor dit stuk bleek na enige tijd van experimenteren in enkele landen te veel van het goede.) Dat er voor dit gedemancipeerde stuk een nieuwe naam werd gewenst is begrijpelijk (In Rusland is overigens de mannelijke fers in leven gebleven) maar waarom ontloopte de eerst mannelijke minister zich ten slotte als dame of koningin?

Er zijn in de loop der tijden enkele hypothesen opgesteld (zoals een veronderstelde analogie met de ontwikkeling van de Heilige Geest tot de Maagd Maria of althans de opkomst van de Maria-cultus, die in hetzelfde tijdsgewricht zou hebben plaatsgevonden) maar wellicht ontstond een niet meer uit te wasen behoefte aan een vrouw in het spel eenvoudig omdat deze ook in de gewone maatschappij veel meer ging betekenen. Behalve door middel van zijn strijdmacht had een koning bovendien in een echtgenote een bij uitstek adequate mogelijkheid om zijn potentie te bewijzen. En op de rol van de koning in het spel werd kennelijk steeds meer de nadruk gelegd!

Veelbetekend in dit ver-

Oudate opgegraven schaakstuk van Nederland (Foto Leo van Velsen)

Op deze gronden is dus te begrijpen, dat kortgeleden weer in Iran het schaakspel werd verboden. Dezelfde elementen van gokken en geld (heel vaak werden op de uit-

gen zoals bij de eerste zet en het promoveren) bleef zelflij maar de andere stukken gingen in de revisie. De olifant als schaakstuk was lang tevoren overigens al van naam

band lijkt immers, dat de oorspronkelijke naam in het sanskriet spreekt over de vier legersecties terwijl in de nieuwe naam via afleidingen van het perzisch-arabische "Sjah" de aandacht in de eerste plaats is gericht op de koning als hoofdpersoon (ons "schaken"). Bij het bedreigen van de vijandelijke koning was trouwens de uitroep "Sjah!" in zwang gekomen, een waarschuwing, die lange tijd verplicht is geweest of straffe van ongeldigheid van de daarop volgende zet.

Hoe het zij, het "koninklijke" spel geniet in onze tijd een uitstekende reputatie bij kenners van de menselijke ziel omdat van frustraties uit de kindertijd vruchtbare subtiliteiten mogelijk zouden

worden door te schaken tegen koning en koningin, de vader en moeder in de familieverhoudingen van de gewone maatschappij.

Nog even terug naar de zestiende eeuw waarin, uitgaande van de toenmalige schaakcentra Italië en Spanje, de nieuwe spelregels vaste voet kregen, al werd daarnaast ook nog lang volgens de middeleeuwse regels gespeeld. Het spel was nu zo flitsend geworden, dat de dobbelstenen om meer leven in de brouwerij te brengen definitief konden worden opgeborgen. Wel diende de ambitieuze beoefenaar zich intensief te gaan wijden aan de bestudering van openingsfase en combinatiespel, want door de grotere dynamiek en daard-

door meer op de voorgrond tredende verrassingsfactor waren ook de directe gevaren toegenomen.

Dit is tot de dag van vandaag zo gebleven — en neemt nog steeds meer toe — evenals het spelen om geld van de halve of hele professional naast de zuivere recreatieschaker. Gebleven in de moderne schaker is helaas echter ook nog de oermens, die zijn houten knots niet altijd heeft kunnen omvormen en fantasieën tot een stel symbolisch bedoelde figuurtjes. Borden en stukken zijn vele malen gebruikt om er elkaar de hersens mee in te slaan in plaats van deze te stimuleren volgens de normaal gangbare spelregels — die nu praktisch overal hetzelfde zijn.

Er is trouwens nog een doofde christelijke kerk uitgevaardigd decreet bewaard gebleven (uit 1634, toen het spel als het ware gecanoniseerd was geraakt) omtrent de rechtspraak inzake een eventueel dodelijk ongeval tengevolge van de hitte van een schaakgevecht. Tegenwoordig zijn de pogingen tot ontregeling van de edele schaakhersenen niet dermate drastisch meer als in het grijze verleden. Maar in politieke druk, hypnose, parapsychologie en wat dies meer zij zijn middelen ontdekt, die in wezen hetzelfde beogen. Er is niets nieuws onder de zon!

Geraadpleegde literatuur: A History of Chess door H. J. R. Murray.

● Het personeel was vanmorgen in de drukkerij om de situatie te bespreken.

[Gronsbode 5-11-'01]

Drukkerij Ebel Noorman B.V., ook de uitgever van o.m. De Groninger Gronsbode, heeft de uitgaverrechten overgenomen van het huls-aan-huls blad Groningen-zuid. Het blad werd tot nu toe uitgegeven door drukkerij Van der Lel, die inmiddels is opgegaan in drukkerij Casparie B.V.

De bedoeling is om inhakend op het verleden van Groningen-zuid de krant verder te ontwikkelen tot een leuke wijkkrant voor zuidelijk Groningen op een economisch gezonde basis. De directie van Ebel Noorman B.V. besloot tot de overname, omdat Groningen-zuid duidelijk bewezen heeft een eigen functie te hebben in de zuidelijke stadswijken.

Het eerste nummer onder verantwoording van de nieuwe uitgever zal volgende week verschijnen. Het nieuwe adres voor toezending van kopij enz. is met ingang van heden: Postbus 591, Groningen.

Het zal velen van u niet zijn ontgaan, dat zich in "onze" wijk een niet eens zo klein drama heeft afgespeeld, in de laatste maanden. Hadwerende mensen die

de dupe (dreigen te) worden van een oplichter, met de helles toepasselijke naam "Stiekema", die in de Nederlandse vorm van "financiële recht" kennelijk vrijuit zijn gang kan gaan. Gelukkig werd de uitgeverij na faillissement overgenomen door Casparie B.V.; neer de smek van uw redacteur was een overheidssteun/-lening ter dekking van de schulden en een oprichting van het door het personeel gewenste arbeiderscollectief hier echter zeer toepasselijk geweest.

En, Sinterklaas, kan die ZAK van een stiekemeed
OOK MEE ?!?!?

Directeur Gronings bedrijf vertrekt met laatste centen

Directeur M.N. Stiekema van de met faillissement bedreigde boek- en offsetdrukkerij Van der Lel BV in Groningen is gisteravond met het bijings genomen banktegoed van f 12.000 met onbekende bestemming vertrokken. Dat gebeurde onder politiegroei, omdat het personeel, dat over september nog salaris moest ontvangen, het vertrek probeerde te verhinderen.

De directeur weigerde volgens de 12 werknemers van het geld althans een deel van hun salarissen te betalen. Ze hebben inmiddels aangekondigd het bedrijf maandag te zullen bezetten.

Volgens de FNV, afdeling Druk en Papier, ontkomt het bedrijf niet aan een faillissement. "Dat faillissement wordt door de directie tegengehouden om toch nog zoveel mogelijk geld van debiteuren binnen te krijgen. De

salarissen over september werden daarom vanmiddag uitgekeerd door het Garantiefonds van de Grafische Bedrijfsvereniging.

De resultaten van HELPMAN I in de NOS80-kompetitie sinds 1965

	65-66	66-67	67-68	68-69	69-70	70-71	71-72	72-73	73-74	74-75	75-76	76-77	77-78	78-79	79-80	80-81	81-82
klasse:	II I	II I	II I	II I	II I	II I	II I	I I	I P	I P	I P	I P	I I	I I	I I	I I	I I
Assen I	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	-	4½	-	-	3	-
" II	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6½	-	-	-
Baflo I	-	-	7	-	-	4	5	-	5½	4½	-	-	-	-	4½	-	7
Bedum I	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Delfzijl I	-	7	6½	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
DSC I	-	3½	5½	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	7
ADC I	-	-	-	-	-	5½	-	-	-	-	-	3½	-	-	-	-	-
" II	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eelde/Pat. I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5½	-	4½	-	-	6	-
ESG I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4½	-	-	-	6	-
" II	-	-	-	5	-	-	-	-	3½	-	-	-	4½	-	-	9	-
" III	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6½	-	-	-
Groningen III	-	3½	-	2½	-	-	-	-	-	3½	-	-	-	-	-	-	-
" IV	6½	-	-	-	4½	7	6	-	-	-	-	2½	-	-	-	-	-
Haren I	-	-	-	2½	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
" II	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-
Helpman II	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hoogeveen I	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	3½	-	-	4	-
Hoogerz./Sapp. I	-	-	-	-	-	-	-	6	4½	-	4	-	-	-	-	-	-
" II	5½	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
J.H. Kruit I	-	-	-	6½	-	-	-	4	7	-	-	-	-	-	4	-	7
KDSC I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7½	-
Leek I	-	6½	5½	-	6	7	-	-	-	-	5½	-	6½	-	-	-	-
Lewenborg I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	7
v.d. Linde I	-	-	-	5½	-	-	-	6	5	-	5½	-	-	-	5	-	7
Ludendo St. I	4	-	4½	-	3	-	-	-	4	5½	-	-	-	-	-	3½	-
" II	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Oldehove I	-	-	-	-	7	6	8½	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roden I	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4½	-	-	-	-
" II	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-
SISSA I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-
" II	-	-	-	-	-	-	-	4½	7½	-	5½	-	-	-	-	4	-
Staunton III	-	5	-	-	-	-	-	-	3½	-	-	-	3	-	-	-	-
" IV	-	-	-	-	5½	3	6½	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gron. Stud. II	-	5½	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ter Apel I	-	-	-	6½	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-
Unitas III	-	-	-	-	-	-	-	4	-	3½	-	3	-	-	-	-	-
" IV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	7½	-	-
Veendam I	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	5	-	-	-	5½	-	7
Capablanca I	-	5	-	-	-	-	-	6½	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Valthermond I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5½	-	-	-
Vizier I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8½	-	-	-
Yanofski	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

N.B. Enkele clubs bestaan niet meer (Oldehove), of zijn opgegaan in andere (Gron. Stud. in Staunton, Capablanca in Veendam). ADC was een tijdelijke fusie tussen Delfzijl en DSC.

Helpman I is steeds een tiental geweest.

H.v.D.

De eerste wedstrijd in NOSBO verband voor wat betreft de 5-tallen competitie is voor de jeugd van sc. Helpman min of meer teleurstellend verloren met de cijfers 3-2.

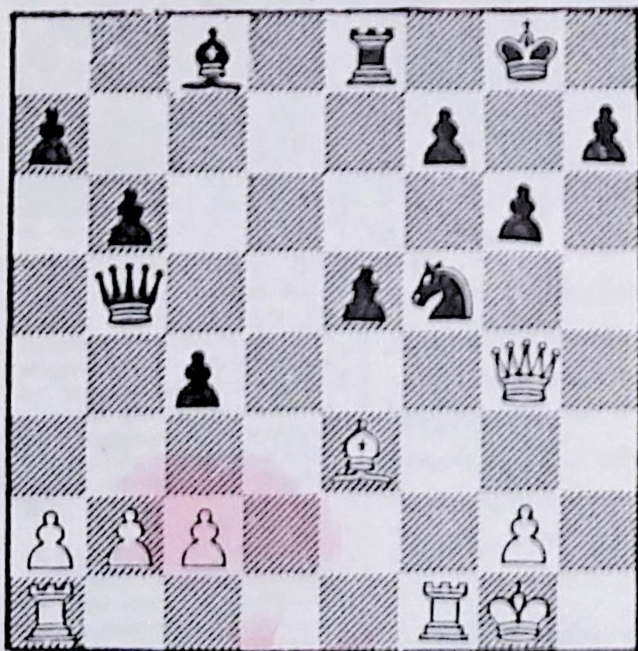
Nadat Dick Lamme en Hans Karel Stam Helpman op fraaie wijze een 2-0 voorsprong brachten, leek een grote overwinning in het verschiet. Het tegendeel bleek echter waar te zijn.

Peter Zersch kon zijn stelling niet meer verdedigen en werd met gezet en Jef Folkers verloor door schaakblindheid (in gewonnen positie) de partij. Een tussenschaakje leverde 2 stukken op voor zijn tegenstander.

Ook NOSBO jeugdkampioen Henk Bruin moest het volle punt inleveren. In het eindspel vergaloppeerde Henk zich na een schaakje van z'n tegenstander. In deze remissetelling verloor Henk twee pionnen en kon niet verhinderen dat deze tot dame promoveerde, zodat niet Helpman zegevierde, maar Rodon de zege mee naar huis nam.

UITSLAGEN: bord 1 Henk Bruin ⁽²⁾ - K. Hilhorst 0-1
bord 2 Jef Folkers ^(w) - I. v. d. Gieren 0-1
bord 3 Peter Zersch ⁽²⁾ - M. Pouw 0-1
bord 4 Hans Stam ^(w) - B. Pezy 1-0
bord 5 Dick Lamme ⁽²⁾ - G. Battjes 1-0

In de partij tussen Hans Karel Stam en B. Pezy ontstond na een siciliane opening de onderstaande stelling:

Een ontzettende blunder van wit na z'n volgende zet: 25. ... Lb7?? (winnend is Pa3x1)
26. Tf5x! nu staat niet zwart een stuk voor maar wit! In een wanhoopse probeert zwart nog iets.
26. ... h5 27. Dg5 Lc8 28. Tf6 Kg7
29. Tr1! (dubbele aanval op het veld f7)
30. Dh6+ Kg8 31. Tg6x+ en zwart gaf op immers na g6x is het na Tf8 mat

Laten we hopen dat we de volgende wedstrijd tegen TOORN uit Theesinge meer geluk hebben. In de interne competitie heeft Hans Karel Stam met deze overwinning de eerste plaats overgenomen van Jef. De stand aan de top is: 1. H. K. Stam 133. 2. J. Folkers 127+1a 3. P. Zersch 118

Handwritten signature or mark.